

технічного стану міжнародної кооперації, адже дослідницька та дослідницько-прикладна сфера є не лише передумовою обміну товарами високої технології та поєднання виробничих зусиль у тих процесах господарського відтворення, яким вони передують. Науково-технічні розробки дедалі більше й самі постають предметом міжнародної кооперації виробництва, об'єктом двота багатосторонніх проектів з метою вивчення та практичного застосування природних закономірностей, феноменів, створення біотехнологій, полімерів, сплавів тощо. І причина цього — не лише механічна зміна міжнародно-коопераційних пріоритетів, поширення сфери інтернаціонального ринку на нові технологічні рівні, а й органічне поєднання науки з виробництвом.

О. О. Веклич,

*д-р екон. наук, головний науковий співробітник
Об'єднаного інституту економіки НАН України*

РОЗВИТОК ЕКОЛОГІЧНОЇ ІНДУСТРІЇ В УКРАЇНІ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ ПРІОРИТЕТ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНОГО ПРОЦЕСУ В ЕКОНОМІЧНІЙ СФЕРІ

Реалізація однієї з стратегічних цілей інтеграційного розвитку України — приєднання до ЄС — ускладнюється багатьма чинниками, серед яких певний вплив спричиняється дією екологічного фактора. Змушені констатувати, що у світової спільноти склався негативний «екологічний» імідж України, зумовлений, насамперед, сумнозвісною Чорнобильською катастрофою.

Крім того, серед європейських країн наша держава має найвищий показник антропо- та техногенних навантажень на природне середовище практично на всій території. Величезних розмірів тут набрали забруднення повітряного басейну, водних і земельних ресурсів, а також деградація ґрунтів і водойм, завдаючи серйозної матеріальної шкоди національному господарству. Так, щорічні збитки від забруднення довкілля оцінюються в Україні на рівні 15—20% від ВВП (без урахування наслідків Чорнобиля) і є одними з найвищих у світі. Через кризовий стан природного середовища Україна має міжнародно визнаний статус зони екологічного лиха.

Проблема інтеграції до ЄС для України — це питання не вибору, а часу. Отже, треба ефективно використати цей час, обертаючи вітчизняні негаразди на власну користь. Йдеться про

перетворення нинішнього «екологічного» іміджу України на позитивний з отриманням внутрішніх і зовнішніх доходів та інших вигод.

У який спосіб це можна здійснити? Безперечно, шляхом активізації механізмів екологічної політики, основні засади, орієнтири і завдання якої містяться у відповідних концептуальних і програмних державних й міждержавних документах. Однак, як свідчить практика господарювання, положення цих важливих документів або переважно не «спрацьовують» на очікуваний результат, або взагалі виступають «декларацією про наміри». Причин тому багато, серед яких найголовніші слід шукати на теренах взаємодії еколого-економічних інтересів різних рівнів суспільного відтворення.

Головна увага, зокрема, концентрується на аналізі характеристик і перспектив нинішньої моделі міжнародної спеціалізації економіки України, яка, судячи по екологічно нерациональній та економічно непрогресивній структурі експорту, є, за визначенням фахівців, малоперспективною і не здатною до ефективної міжнародної конкуренції.

Водночас в Україні існує достатній потенціал щодо створення передумов для ефективної міжнародної інтеграції національного господарства шляхом пріоритетного розвитку науко- і техномістких галузей завдяки концентрації ресурсів у високотехнологічних сегментах економічної структури. Одним із таких сегментів є сектор ринку товарів і послуг екологічного призначення — перспективне та високоефективне джерело зростання сукупного суспільного продукту, конкурентних переваг національної економіки.

Аналіз світового екологічного ринку свідчить, що в обсязі зовнішньої торгівлі розвинутих країн частка екологічного сектора становить до 5%, причому темпи росту продаж природозберігаючих технологій та обладнання досягають 10% на рік. Водночас розміри екологічного ринку оцінюються понад 450 млрд дол. (1996 р.), а до 2010 р. тут очікуються продажі на суму 570 млрд дол. Зростає цей ринок швидко — приблизно 5% щорічно, причому середньорічні темпи зростання світового екобізнесу в пріоритетних його напрямках становлять 8,5% при зростанні окремих сегментів екологічного ринку (наприклад, обладнання для відновлення земель) до 16,1%. Лідером світового ринку є США: на них припадає понад 1/3 загального обсягу продажів. Серйозними конкурентами виступають Німеччина, Японія, Франція та Великобританія.

Слід відзначити не лише високі темпи розвитку індустрії охорони навколишнього середовища, а й її прибутковість, значне нарощування виробничих потужностей галузі та зростання чисельності зайнятих в ній. Все це свідчить про формування великого за своїми масштабами і стабільного попиту на широкий перелік товарів та послуг екологічного характеру, про створення зростаючої сфери прикладання капіталу з високими нормою нагромадження та швидкістю обороту, про надійне і високорентабельне джерело зростання сукупного суспільного продукту. В такий спосіб, безумовно, зміцнюється конкурентоспроможність національної економіки, активізується міжнародна торгівля.

За даними українських дослідників, середньорічний приріст екологічного ринку в країнах Східної Європи (в тому числі СНД) становить 1,2% (1,1 млрд дол.). Оцінка російських колег значно більша — екологічний ринок Східної Європи сягає 6 млрд дол. з тенденцією зростання в 6% на рік. Наведені цифри, безперечно, потрібно враховувати з огляду на перспективи розвитку вітчизняного екологічного підприємництва.

Попри об'єктивну необхідність здійснення екологічної трансформації вітчизняного технологічного способу виробництва, численні потенційні економічні, екологічні та соціальні вигоди, які здатний забезпечити розвиток в Україні екологічної індустрії, дотепер так і не утворився сектор національного екологічного ринку. Водночас аналіз поточних процесів дає можливість побачити вже досить стійкі паростки нової спеціалізованої структури — галузі по виробництву товарів і послуг екологічного призначення. В Україні поки ще формується екологічно зорієнтована підприємницька діяльність в основному на базі машинобудівної галузі, яка, до речі, використовує переважно потужності малого і середнього бізнесу та не вимагає додаткових бюджетних асигнувань.

Сучасний стан цієї діяльності характеризується стихійним формуванням попиту на товари і послуги екологічного призначення, нерегульованістю, відсутністю сприятливих для її розвитку організаційних, економічних і правових умов. Незважаючи на це, Україна, за оцінками зарубіжних фахівців, вважається інвестиційно привабливим регіоном можливого динамічного ринку для виробів та послуг в галузі охорони довкілля. На сьогодні реальність утворення економічно активного і екологічно доцільного сектора національного ринку пов'язана, на мій погляд, з посиленням державного регулювання

цього процесу, що потребує спеціального патронату над розвитком екобізнесу в Україні з боку владних структур.

Саме у такий спосіб — завдяки пріоритетному розвитку галузей екоіндустрії — практично здійснене перспективне коригування основних рис сучасної моделі євроінтеграції української економіки, а також активізація та поглиблення секторіального співробітництва між Україною та ЄС в сфері охорони довкілля згідно з домовленістю на шостому засіданні Ради з питань співробітництва (березень, 2003 р.).

Т. В. Мусієць,

канд. екон. наук, доцент КНЕУ

ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Сучасний стан української економіки в цілому та рівень економічного співробітництва з ЄС не дають підстав ні для швидкого вступу України до Євросоюзу, ні для ізоляції. Серед пріоритетних задач співпраці між Україною і Європейським Союзом Президентом України визначені наступні: визнання ринкового статусу української економіки; спрощення візового режиму для громадян України і ЄС; посилення співробітництва в сфері безпеки.

Названі завдання потребують термінового вирішення, бо приєднання в травні 2004 р. до Євросоюзу нових членів, які межують з Україною, створило нову ситуацію безпосереднього сусідства України з ЄС і розширення ЄС, яка може призвести до загострення конкуренції між українськими виробниками та підприємствами нових членів ЄС на єдиному ринку Євросоюзу. Надання Україні статусу країни з ринковою економікою допоможе нашій країні користуватися міжнародно визнаними механізмами ефективного захисту власних економічних інтересів.

Характер та рівень співробітництва України з розширеним ЄС, перспектива української євроінтеграції, на наш погляд, насамперед, залежатимуть від внутрішніх трансформацій (економічних та політичних) у нашій країні, від створення умов для стабільного соціального розвитку та піднесення вітчизняної економіки. Успішний розвиток економічного співробітництва України з іншими країнами, зокрема з країнами ЄС, неможливий без вирішення проблем валютно-кредитних і фінансових